

VẬN DỤNG MỘT SỐ NỘI DUNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HOÁ VÀ XÂY DỰNG CON NGƯỜI MỚI TRONG GIÁO DỤC ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Phan Duy Hoà
Trường Đại học Hàng hải Việt Nam

Tóm tắt: Bài viết phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và sự phát triển con người mới, nhấn mạnh vai trò của văn hóa trong việc thúc đẩy sự phát triển toàn diện của con người với các phẩm chất đạo đức, tri thức và trách nhiệm xã hội. Tư tưởng này được áp dụng trong giáo dục đại học hiện nay thông qua việc xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, kết hợp "dạy tri thức" với "dạy đạo đức," và rèn luyện kỹ năng cùng tinh thần cống hiến cho sinh viên. Kết quả là, giáo dục đại học góp phần đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao để đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước trong thời kỳ hội nhập.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh, văn hóa, con người mới, giáo dục đại học.

APPLICATION OF SOME OF HO CHI MINH'S IDEAS ON CULTURE AND THE DEVELOPMENT OF NEW PERSONS IN CURRENT HIGHER EDUCATION

Phan Duy Hoa
Vietnam Maritime University

Abstract: The article analyzes Ho Chi Minh's ideology on culture and the development of new people, emphasizing the role of culture in fostering comprehensive human development with moral qualities, knowledge, and social responsibility. This ideology is applied in higher education today through building a healthy cultural environment, combining "teaching knowledge" with "teaching ethics," and cultivating skills and a spirit of dedication among students. As a result, higher education contributes to training high-quality human resources to meet the country's development demands in the era of integration.

Keywords: Ho Chi Minh's thought, culture, new people, higher education.

Nhận bài: 12/12/2024

Phản biện: 03/01/2025

Duyệt đăng: 08/01/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tư tưởng Hồ Chí Minh là tài sản tinh thần vô giá của dân tộc Việt Nam, bao gồm nhiều lĩnh vực, trong đó có văn hóa và xây dựng con người mới. Hồ Chí Minh coi văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực phát triển đất nước. Đồng thời, Người nhấn mạnh việc xây dựng con người mới với phẩm chất đạo đức, trí tuệ và tinh thần trách nhiệm cao. Trong bối cảnh hiện nay, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào giáo dục đại học đóng vai trò quan trọng trong việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu của thời kỳ hội nhập và phát triển.

II. CƠ SỞ LÝ LUẬN

Hồ Chí Minh quan niệm văn hóa là một phần không thể thiếu trong đời sống xã hội và con người. Trong Hội nghị Văn hóa toàn quốc lần thứ nhất vào ngày 24/11/1946 tại Hà Nội, Người khẳng định: "Văn hóa soi đường cho quốc dân đi." Với Hồ Chí Minh, văn hóa không chỉ là tri thức, nghệ thuật, đạo đức mà còn là lối sống, phong cách ứng xử và tinh thần sáng tạo của con người. Người viết: "Vi lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hàng ngày về mặc, ăn, ở và các phương

thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là văn hóa. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn". Văn hóa phải phục vụ nhân dân, giải phóng con người khỏi áp bức, nghèo nàn và lạc hậu.

Hồ Chí Minh đề cao sự phát triển con người toàn diện thông qua văn hóa. Theo Người, văn hóa phải hướng đến: (1) Trình độ học vấn cao: Con người cần được học tập để nâng cao hiểu biết và phát triển năng lực. (2) Phẩm chất đạo đức tốt: Văn hóa phải bồi dưỡng tinh thần yêu nước, trách nhiệm xã hội và lòng nhân ái. (3) Lối sống lành mạnh: Con người cần sống giản dị, trung thực, đoàn kết và yêu thương đồng bào. Trong một cách tiếp cận khác, Người nhấn mạnh rằng "Văn hóa phải sửa đổi được tham nhũng, lười biếng, phù hoa, xa xỉ. Nó phải làm sao cho ai cũng có lý tưởng tự chủ, độc lập, yêu nước thương nòi." Con người cần được phát triển toàn diện về các mặt: Đức (rèn luyện đạo đức cách mạng, lòng yêu nước, tinh thần nhân văn); Trí (nâng cao tri thức, học hỏi để làm chủ khoa học, công nghệ); Thể (rèn luyện sức khỏe để phục vụ lao động và bảo vệ

Tổ quốc); Mỹ (nuôi dưỡng tâm hồn đẹp, yêu cái đẹp trong nghệ thuật và cuộc sống).

Hồ Chí Minh luôn đề cao vai trò của văn hóa trong sự nghiệp cách mạng xã hội chủ nghĩa. Theo Người, văn hóa không chỉ là yếu tố thúc đẩy sự phát triển của xã hội mà còn là mục tiêu cần đạt được trong quá trình xây dựng một xã hội mới, xã hội xã hội chủ nghĩa. Văn hóa là động lực của cách mạng, là một công cụ mạnh mẽ để nâng cao tinh thần và nhận thức của nhân dân, giúp họ hiểu và thực hiện các mục tiêu cách mạng. Văn hóa là yếu tố thúc đẩy nhân dân tham gia tích cực vào công cuộc giải phóng dân tộc và xây dựng đất nước. Tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ III của Đảng Cộng sản Việt Nam, Người phát biểu: "Văn hóa là một động lực lớn lao, một vũ khí sắc bén trong sự nghiệp cách mạng."

Bên cạnh vai trò là động lực, văn hóa còn là mục tiêu mà cách mạng hướng đến. Một xã hội văn minh, tiến bộ, với nền văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc, phải được xây dựng để phục vụ lợi ích của nhân dân và đất nước. Người khẳng định: "Cách mạng không chỉ là thay đổi chế độ chính trị, mà còn là thay đổi nền văn hóa, thay đổi con người, xây dựng một xã hội mới, văn minh hơn."

III. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

3.1. Xây dựng con người mới có phẩm chất và năng lực toàn diện

Hồ Chí Minh coi xây dựng con người mới là nhiệm vụ trọng tâm của cách mạng. Người nhấn mạnh: "Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết cần có con người xã hội chủ nghĩa". Con người mới là những người có lý tưởng cách mạng, đạo đức trong sáng, trí tuệ phong phú và tinh thần cống hiến cho xã hội. Theo Hồ Chí Minh, các phẩm chất cần có của con người mới, bao gồm: (1) Yêu nước và yêu chủ nghĩa xã hội: Đây là phẩm chất cốt lõi, là động lực để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. (2) Có đạo đức cách mạng: Sống trung thực, cần kiệm, liêm chính, chí công vô tư. (3) Có trí thức và kỹ năng: Con người mới cần có kiến thức khoa học, công nghệ để làm chủ cuộc sống và cống hiến cho đất nước. (4) Tinh thần đoàn kết và trách nhiệm xã hội: Biết sống vì cộng đồng, gắn lợi ích cá nhân với lợi ích tập thể.

3.2. Biện pháp xây dựng con người mới

Một là, giáo dục và đào tạo. Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh vai trò của giáo dục trong việc xây dựng con người mới. Người cho rằng, giáo dục phải toàn diện, không chỉ về trí thức mà còn về đạo đức, lối sống và tư tưởng. Người khẳng định

rằng "học, học nữa, học mãi" là phương châm để con người không ngừng hoàn thiện mình, nâng cao trí thức, phát triển năng lực sáng tạo, đồng thời cũng cần học đạo đức, học làm người. Giáo dục phải gắn liền với thực tiễn, giúp con người nhận thức được trách nhiệm của mình đối với xã hội, cộng đồng và đất nước. Phải chú trọng giáo dục lý tưởng cách mạng và mục tiêu xã hội chủ nghĩa.

Hai là, rèn luyện đạo đức cách mạng. Hồ Chí Minh cho rằng đạo đức cách mạng là nền tảng của con người mới. Người đề cao các phẩm chất như cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, sống vì nhân dân. Người khẳng định rằng, để xây dựng con người mới, mỗi cá nhân phải có ý thức tự rèn luyện bản thân, tu dưỡng đạo đức, nâng cao ý thức trách nhiệm, tình yêu thương và sự hy sinh vì lợi ích chung.

Ba là, phát huy tinh thần tập thể và vai trò gương mẫu của cán bộ, đảng viên. Hồ Chí Minh nhấn mạnh vai trò của tinh thần đoàn kết, cộng đồng trong xây dựng con người mới. Con người mới không thể tồn tại đơn lẻ mà phải là thành viên tích cực của tập thể, của cộng đồng xã hội. Tinh thần tương thân, tương ái, đoàn kết đấu tranh vì mục tiêu chung là những yếu tố quan trọng để hình thành con người mới trong xã hội xã hội chủ nghĩa. Trong tập thể, Hồ Chí Minh luôn coi trọng hành động gương mẫu của người đứng đầu. Người khẳng định rằng, mỗi cán bộ, đảng viên phải là tấm gương sáng về đạo đức, về lối sống, về tinh thần cống hiến cho cách mạng và nhân dân. Không chỉ dừng ở lời nói, mà bản thân Người là tấm gương sáng về lối sống giản dị, gần gũi với nhân dân, luôn yêu thương và chăm lo cho mọi người.

Bốn là, đề cao tính sáng tạo, đổi mới, gắn liền với thực tiễn cách mạng. Hồ Chí Minh cũng rất coi trọng việc phát huy tính sáng tạo trong mỗi cá nhân. Người cho rằng con người mới phải có khả năng tự lực, tự cường, sáng tạo trong mọi công việc, không ngừng học hỏi và đổi mới để đáp ứng yêu cầu của thời đại. Người luôn cho rằng việc xây dựng con người mới phải gắn liền với thực tiễn cách mạng, với việc tham gia vào các công cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc và xây dựng đất nước. Con người mới không chỉ là những cá nhân có phẩm chất đạo đức, trí thức mà còn phải có tinh thần cách mạng kiên cường, sẵn sàng hy sinh vì sự nghiệp chung.

3.3. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong

giáo dục đại học hiện nay

Xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh trong các trường đại học: Các trường đại học cần xây dựng môi trường học thuật và sinh hoạt lành mạnh, giàu tính nhân văn. Thường xuyên tổ chức các hoạt động ngoại khóa, văn hóa, nghệ thuật để sinh viên phát triển toàn diện. Xây dựng văn hóa ứng xử chuẩn mực giữa giảng viên, sinh viên và cán bộ nhà trường. Phát huy truyền thống "tôn sư trọng đạo" và tinh thần học tập suốt đời. Trên thực tế, nhiều trường đại học đã tổ chức thành công các cuộc thi tìm hiểu về tư tưởng Hồ Chí Minh, các hoạt động tình nguyện vì cộng đồng để bồi dưỡng tinh thần yêu nước và trách nhiệm xã hội cho sinh viên.

Đào tạo con người mới với phẩm chất toàn diện: Giáo dục đại học cần chú trọng đào tạo sinh viên không chỉ về kiến thức chuyên môn mà còn về phẩm chất đạo đức, kỹ năng sống và tinh thần cống hiến. Gắn việc học tư tưởng Hồ Chí Minh với thực hành theo tấm gương đạo đức và phong cách của Người. Chú trọng phát triển kỹ năng mềm như giao tiếp, làm việc nhóm, tư duy phản biện để sinh viên đáp ứng yêu cầu công việc trong thời kỳ hội nhập. Tăng cường các hoạt động thực tập, nghiên cứu khoa học để sinh viên rèn luyện năng lực sáng tạo và tư duy độc lập. Các giảng viên không chỉ là người truyền đạt kiến thức mà

phải thực sự là tấm gương về phẩm chất đạo đức và tinh thần cống hiến.

Phát huy tinh thần trách nhiệm và ý thức cộng đồng: Sinh viên cần được giáo dục về tinh thần trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội. Thông qua tổ chức đoàn thanh niên, hội sinh viên, khuyến khích sinh viên tham gia các hoạt động tình nguyện, hỗ trợ cộng đồng như chương trình "Mùa hè xanh", "Xuân tình nguyện". Tổ chức các buổi tọa đàm, hội thảo về trách nhiệm công dân và tinh thần cống hiến vì đất nước. Trên thực tế, những chiến dịch tình nguyện được tổ chức trong thời gian qua không chỉ góp phần xây dựng xã hội mà còn rèn luyện cho sinh viên tinh thần đoàn kết, trách nhiệm và lòng nhân ái.

IV. KẾT LUẬN

Tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và xây dựng con người mới là kim chỉ nam cho sự phát triển giáo dục đại học Việt Nam hiện nay. Việc vận dụng tư tưởng này không chỉ giúp đào tạo nguồn nhân lực có tri thức, kỹ năng mà còn bồi dưỡng những con người có đạo đức, tinh thần yêu nước và trách nhiệm xã hội. Để thực hiện thành công nhiệm vụ này, các trường đại học cần xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, kết hợp giữa "dạy chữ" và "dạy người", đồng thời khơi dậy tinh thần cống hiến của sinh viên trong công cuộc xây dựng và phát triển đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Hồ Chí Minh, *Toàn tập, tập 3*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội-2011.
 Hồ Chí Minh, *Toàn tập, tập 5*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội-2011.
 Hồ Chí Minh, *Toàn tập, tập 8*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội-2011.
 Đặng Thị Minh Nguyệt, *Một số quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về văn hóa và nâng tầm văn hóa Việt Nam*, Tạp chí Cộng sản điện tử, <https://www.tapchicongsan.org.vn> – 2022.
 Nguyễn Thị Lương Uyên, *Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện và sự vận dụng của Đảng ta trong thời kỳ đổi mới*, Tạp chí điện tử Lý luận chính trị, <https://lyluanchinhtri.vn> – 2023.